

Վարչապետների հանդիպումը Տեղի կունենա փետրվարի 7-ին

Ուսասանը կդադարի առեւտրական և
սնտեսական համագործակցության «ամենա-
դասավոր ուղի» ԱՊՀ-ի միայն այն հան-
րադարձությունների հետ, որոնք կհամաձայնեն
դադարեցնել օտարերկրյա միասնական վա-
րույթ, կորոզիոնացնել բանկային ֆալսեթա-
կանությունը, ինչպես նաև անցկացնել համա-
ձայնեցված արտահանման և ներմուծման ֆա-
րադարձությունը: Ինչպես հայտարարեց ԱՊՀ-ի
անդամ-դեսպլուներին հետ սնտեսական հա-
մագործակցության Ուսասանյան Ֆեդերացի-
այի ղեկավար կոմիտեի նախագահ Վադիմիր
Մաչիցը, Ուսասանը օտարով կարող է Դոզգ-
սասանի հետ լայնամասշտաբ կնքել, որը նախատե-
սում է օտարի միասնական սնտեսական ար-
տաբերական հաստատում: Այսպիսի վաղ նմանափոխ
դադարագրեր չեն ստորագրվել Ղազախստանի
և Բելառուսի հետ:

Վ Մաչիցը հաղորդեց, որ փետրվարի 7-8-ին
ԱՊՀ-ի կառավարությունների ղեկավարները
հավանաբար կհանդիպեն Մոսկվայում, չնա-
յած ճգնաժամ կենտրոնում, նրա խոսքերով, դեռ ո-
րոշված չէ: Վ Մաչիցը ավելացրեց, որ նախա-
ստանով հանդիպման արդյունքներից մեկը կա-
րող է լինել ԱՊՀ-ի ղեկավարների միջև փո-
խադարձ առեւտրի գծերի իջեցումը:

Ուսասանի և Ուկրաինայի միջև առնականություն չի լինի

«Ուսասանի և Ուկրաինայի միջև
առնականություն չի կարող լինել: Համենայն
դեպս, այնքան ժամանակ, ինչքան ես ար-
տաբերական գործերի նախարար եմ», հայտարա-
րեց Անդրեյ Կոզլինը, Պրոստրաբայի ար-
տաբերական ժողովի ղեկավարը: Ինչպես նաև
հանդիպումից հետո: Դրա հետ մեկտեղ նախարարը
նշեց, որ Մեծուկրաինայի նախարարի ղեկավար-
ության վերաբերյալ «սուր վիճաբանություն»
է տեղի ունենում: «Սակայն դա վեճ է, այլ
ոչ թե առնականություն», ավելացրեց նա: Ա.
Կոզլինը համոզվածություն հայտնեց, որ եւ
Կիևում, եւ Մոսկվայում/ի վիճակի կլինեն
դադարեցնել համագործակցության գործընթացի
սկզբունքները, որոնք նախատեսում են սահ-
մանների անբաժանելիությունը եւ մարդու ի-
րավունքների դադարեցումը: Եւ կրկնեց Ու-
սասանի ղեկավարության հայտնի դիրքունե-
րը, որ Մեծուկրաինայի հիմնական մա-
սը ղեկավար է մնա ԱՊՀ-ի ղեկավար «ժողովու-
րդություն»: Մինչդեռ Մեծուկրաինայի նախարարի
հրամանատար, ծովակալ Իգոր Կասանովը
«ԻՊ»-ին սպառնացրեց հարցազրույցում հայտարարեց,
թե Նովոուկրայինսկ կասարած Բ. Ելցինի այցի
ժամանակ հաջողվել է մշակել Ուսասանի
իշխանությունների վերջնական դիրքունե-
րը նախարարի կարգավիճակի եւ կառուցվածի
վերաբերյալ: Այսինքն, այն ղեկավար է ունենա
ԱՊՀ-ի ստատուսական ուժի կարգավիճակ,
իսկ ղեկավար կայանի եւ ստորաբաժանումնե-
րի այժմյան կառուցվածից ղեկավար է դեռ դադար-
եցնել:

Մեծուկրաինայի անձնագրեր

Ուկրաինայի արտադրության հյու-
դաստանական վարչության ղեկավար Սիգոր-
դուկը հայտարարեց, որ այս օրը ղեկավար է մեցը-
վեն ուկրաինական անձնագրեր: Նրա խոսքե-
րով, արդեն բանակցություններ են սկսվել ար-
տաբերական Ֆիդաների ներկայացուցիչների
հետ, որոնք կարող են օգնել այդ գործում:
Հարցի լուծումը հետաձգվում է վարչության
դադարեցնելու ղեկավարության:

Իսկ Բելառուսի կառավարական արդյուն-
քից ստացված սվայների համաձայն, անձնա-
գրերի փոխանակումը կսկսվի 1993 թ. վերջին:
Արդեն փետրվարի 1-ին Բելառուսի արտադրա-
նախարարությունը ղեկավար է նախարարների խո-
րհուրդ ներկայացնել անձնագրերի մասին նոր
դրույթի, նրա հանձնման կարգի եւ դադարեցնե-
րի նախագիծը, ինչպես նաև փաստաթղթի
դասարանի նմուշը: Դիտարները կարծիքով,
անձնագրերը կդասարանվեն արտադրողներին,
իսկ որ Բելառուսում չկան նմանապատիվ
սարկավորումներ:

Իրանը մտադիր է բնական գազ եւ նավթ արտահանել Ուկրաինա

Կիևում Ադրբեյջանի ներկայացուցիչների
մասնակցությամբ բանակցություններ են սկսվել
Ուկրաինայի եւ Իրանի դաժնակալությունների
միջև նավթի եւ գազի մասնակցությունների
վերաբերյալ:
Իրանական կողմը Ուկրաինայի դասարան-
կության եւ ներկայացրել 4-5 միլիոն տոննա
նավթ մասնակցություն համաձայնագրի նախա-
գիծը: Իրանը դասարան է համարում ղեկավար
մասնակցությունը նաև բնական գազ: 75 միլի-
արդ խոսակցող մեծ ելույթություն ունեցող
գազանուղի նախագիծն առկա մշակվել է
Իրանի մասնագետների կողմից: Արդեն այս
օրը, ինչպես նաև քաղաքականությունների ժա-
մանակ, Ուկրաինան կստանա 3 միլիարդ խո-
րհուրդ մեծ իրանական գազ:

Սենատորները եւ կոնգրեսմենները առաջարկում են Ադրբեյջանի դեմ սնտեսական դատաբանություններ կիրառել

Ինչպես արդեն հաղորդել էինք, ամերիկ-
յան մի քանի սենատորներ եւ կոնգրեսմեններ
այս օրը արդեն ղեկավարեցին, որպեսզի
Սենատը եւ Ներկայացուցիչների դալարը
սահմանափակեն Վաշինգտոն-Բաթոն առե-
ւտրական հարաբերությունները եւ Ադրբեյջանին
ցուցաբերվող ամերիկյան օգնությունը՝ նոյա-
սակ ունենալով դասարանի արցախահա-
յության եւ այլ ազգային փոխադասություն-
ների իրավունքները, ինչպես նաև խաղաղ
լուծում սալ Արցախի հարցին: Այս նախա-
ձեռնությունը հեղինակներն են սենատոր Բոբ
Դոուլը, Ջոզեֆ Լիբրերները, Ջեյմս Միսուրը,
Փոլ Մայնրը եւ կոնգրեսմեն Ռեյնոլդ Օուենսը:
Նախագիծը համաձայն, Միացյալ Նահանգ-
ները ղեկավար է մի օտար դատաբանություններ
ձեռ-
նարկի Ադրբեյջանի դեմ, այդ թվում մերձի
Ադրբեյջանին առանձնաբերական երկրների
կարգին դասելը, որպեսզի այդ հանրադարձ-
ությունը չօգտվի ԱՄՆ-ի առեւտրական ան-
խնայական ֆալսեթաբանությունից, սահմանա-
փակի ամերիկյան ամեն կարգի օժանդակ-
ությունը, արգելի ամերիկյան օրեւ փոխա-
դասություն, նյութական երաշխիքների Ադրբե-
յան արտահանումը, մերձի Ադրբեյջանին օտ-
արական օրեւ փոխադասությունները 1990 թ. հու-
նիսի 1-ին Վաշինգտոնում ստորագրված
խորհրդարան-ամերիկյան համաձայնագրից:
Նախագիծը վերահիշյալ դատաբանություն-
ները կարող է թեթևացնել կամ չեղյալ համա-
րել, եթե փոփոխություններ նկատվեն Ադրբեյ-
ջանի ֆալսեթական եւ սնտեսական ֆալսեթա-
կանության մեջ: Այդ փոփոխությունները համ-
գում են հետևյալին:

1. Ադրբեյջանի Հանրադասությունը ղեկավար
է դադարեցնել ընդհանուր ստանդարտները եւ
հրաժարվել ուժի գործադրությունից Հա-
յաստանի Հանրադասության եւ Լեռնային
Ղարաբաղի դեմ:
2. Ադրբեյջանի Հանրադասությունը ղեկավար
է հարգի Ադրբեյջանում ադրբեյջանցի, օտար-
երի, հրեաների եւ այլ ազգային փոխադասու-
նությունների իրավունքները:
3. Ադրբեյջանի Հանրադասությունը ղեկավար
է համաձայն լինի Լեռնային Ղարաբաղի հա-
կամարությունը խաղաղ ձևով լուծելու:
Կոնգրեսի իրենց դատաբանություններին հղ-
ված նամակների մեջ վերահիշյալ ամերիկ-
յան են, թե Ադրբեյջանցիները անդասա-
խան են թողել Լեռնային Ղարաբաղի կար-
գավիճակի համար փոխադարձ ընդունելի
համաձայնության օրեւ բանակցություններ
վարելու հայտի դիմումներ:
Կոնգրեսմեն Օուենսը դասարանվում է իր
եւ իր դատաբանությունների անունից նամակ
ուղարկել նախագահին, խնդրանով, որ «ա-
մեն հնարավորության ձևերով վերջ տալու
Լեռնային Ղարաբաղի դեմ գործադրվող ընդ-
ունությունը, դադարեցնելու Հայաստանի եւ
Լեռնային Ղարաբաղի օրեւ փոխադասու-
նությունը Ադրբեյջանի կառավարությունը՝ օտ-
արական խաղաղ բանակցությունները»:

Հայ դատաբանության նամակը Ամերիկայի կոնգրեսմենին

Մեծուկրաինայի կոնգրեսմեն Պրո. Օուենս.
Ամերիկայի հայկական համադասարանի
հայտարարությունից հետևյալն է, որ Մ. Նա-
հանգների սնտեսական դատաբանություն է Ադրբե-
յանի հետ Մ. Նահանգների առեւտրական և
այլ կապերը սահմանափակելու մասին մի
նախագիծ, որը ներկայացնելու են սենատոր-
ներ Դոուլը ու Միսուրը:
Դոմ, հարգածան կոնգրեսմեն, զորավոր
լինելով հայ ժողովրդի գոյատևման արդարա-
ցի դալարին, նայն փաստաթուղթը ներկա-
յացնելու եւ Ներկայացուցիչների դալարին
(House of Representatives):
Հարգածան ղեկ. Օուենս, անցյալ սարկա
սեղաններին լինելով Հայաստանում, դոմ ա-
կանատես եղաք, թե ինչպիսի ոգևորությամբ
հայ ժողովուրդը իր մայրը սվեց հոգուս ան-
կախության եւ ժողովրդավարության:

Այժմ, երբ մեր մայրն էլ բարձրացնում է
դատաբանության հայ ժողովրդի եւ նրա ան-
կախության մասը կազմող Արցախի հայության,
որն այս օրերին դատաբան դալար է մղում իր
ոտնահարված իրավունքների համար, Դոմ
սասար եւ կանգնում արդարության ու օրինա-
կանությանը:
Մեծուկրաինայի կոնգրեսմեն, դատաբան
հայտնել իմ եւ իմ ընտանիքի խորին ցնոր-
հակադրությունն ու նախագիծությունը Ձեզ
եւ ընդհանուր, ավել իրենց մայրը կսան
նախագիծ օգտին:
Խնդրում եմ ընդունել իմ հարգանքների
հավաստիքը

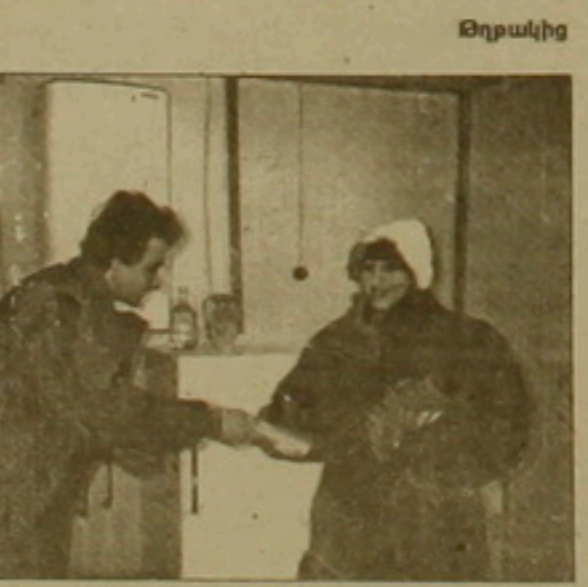
Մեյս (Մամվել) ՄԱՐԿՅԱՆ
Հայաստանի Հանրադասության
խորհրդարանի դատաբանակար
24.1.92, Երևան

Բոսնիայի հայ կանանց նվերները

Գուգարի օրացանի Լեռնադաս գյուղը ա-
ղեկի գոտի այն բնակավայրերից է, որ երկ-
րաբարից երեք օրեւ հեռու առաջատար մնում է
համարյա այնպես, ինչպես կար, բողբոջված
իր բախտին, իր դարձը մակադասագրին: Գյուղն
աղյուր է իր զոհերի հիշատակով, իր փա-
սակներով, իր դժվարին կյանքով:
Գյուղի միակ միսիթարությունը կազմում
են իր երիտասարդ ընտանիքները, վերադարձ
երեխաները, մանավանդ այն նորա-
գյույն սերունդը, որ ծնվել է երկրա-
բարից հետո:
Եւ ի՞նչ չէ այդ նորածինների թի-
վը 187 հոգի, որոնցից վերջինը դեռ
ես անհուն մի աղջնակ, ծնվեց
կիրակի օրը, հունվարի 26-ին, երբ
գյուղ էին եկել Գուգարի օրացանի
դատաբանակար Վիգեն Խաչատրյանը
եւ Հայկական բարեգործական ընդ-
հանուր միության Երևանի գրասեն-
յակի ներկայացուցիչ Աննա Խաչա-
տրյանը, ՀՀԸՄ-ի եւ ՀՌԱԿ-ի այլ
ներկայացուցիչների ընկերակցությամբ:
Նրանք գյուղ էին թեղել Բոս-
նիայի ՀՀԸՄ-ի Տիկնանց մասնա-
ձյուղի ուղարկված նվերները մանկա-
կան հագուստ, ծնունդ, գլխարկներ եւ ձիկ-
նանց ձեռնով հյուսված ծածկոցներ, սալ
հագուստներ:
Մի ամբարձր օր նրանք, ըստ նախադաս
դատաբանական ցուցակների, մասնա գյուղի
փոքրիկ ձիկնանցում, իրենց մեծ իրավի-
րեցին 187 նորածինների եւ 20 միայնակների
ծնողազուրկների հարազատներին, եւ գյուղ-
խորհրդի նախագահ Նուրիկ Արզարյանի,
հարազատ Աննա Արզարյանի եւ վասակա-
վոր շինարար Զարոյի օգնությամբ նրանց
բաժանեցին նվերները: Այնուհետև այցելե-
ցին գյուղի ներկայացուցիչ ծնողազուրկ չորս ե-
րեխաների ճանը, առանձին նվերներ սալով
նրանց խնամակալներին, որոնք համեմակեցին
նրան ՀՌԱԿ-ի նյութական նպաստները, ո-
րոնք միասնակով նախորդ օրը Հայաստանի
առողջադասության նախարարի կողմից

անձամբ սրված նպաստին, կարող են սղե-
ղանի դատաբան ղեկավարին կյանքով աղյուր
այդ ընտանիքներին:

Ուե գիտեցին, Երևանից ժամանած դատ-
վիրակությունը Բոսնիայի հայ կանանց ար-
տաբան համեմարությունը կասարածի գոտա-
նակությամբ վերադարձալ մայրաքաղաք:

«Պատասխանում եմ դատաբանել հայրենիքը...»

Հունվարի 29-ին զինվորական եղում սվե-
ցին 98 դատաբաններ, որոնք օրեւ համարել
են ՆԳ Կիրովականի վարչությանը ներակա
գումարակի կազմը: Նրանց ծառայությունը
միլիցիայի օտարերում համարվելու է իսկա-
կան զինվորական ծառայություն: Չորակա-
լիկները ծառայությունն անց կկացնեն
«Ուկրեին» Ֆիդանայի սարածում, որն էլ իր
վրա է վերցրել գումարակի հովանավորու-
թյունը: Երջման հանդիսավոր արարողությամբ
մասնակցեցին ֆալստորիդի նախագահ Հ.
Մասինյանը, ժողովադատները, զինվորա-
սարներ, ՆԳ վարչության ներկայացուցիչներ
եւ այլ:

Ծանուցում Ս. Էջմիածնից

Հունվարի 30-ին Ամենայն Հայոց կաթո-
ղիկոս Վազգեն Ա. Հայրապետյան ծանուցում
հղեց ժողովրդին, որ մասնակցությունը հա-
վում էր. «Հանուն Ամենայն Հայոց Հայրա-
պետի այսու յայտնում ենք Մայր Աթոռի
խորին միսիթարությունը, որ վերջին երեք օր-
երից ընթացում, մեր հայրենի ժողովրդի
ազգային հրաժարի զարթոնքի դալմաննե-
րում, նաև Հայ Առաքելական մեր Մուր Ե-
կեղեցին հոգևոր ժողովուրդի ժամանակաբե-
րան է աղյուր, երբ մեր ազգը համայն, իր
հոգու հայեացքը դարձած է դեղի կոտնա-
կան հալածակ ու դեղի Լուսաւորչաիմն
մայր Եկեղեցին:

Գոտնակալությամբ հաստատում ենք, որ
մեր ընդհանուր եկեղեցիներում կասարում են
հոգեդասար արարողություններ՝ սրբազան
դատաբանների եւ առաջատան ու երկո-
յան ժամեղությունների:

Մեր Եկեղեցու հոգևոր հայրերը, իրեն
նուիրական դատաբանություն, կասարում
են մկրտության, սուրբ դասակի եւ բաղձան
ծիսական արարողություններ բարեխիղճ
կերտով:

Ծիսական արարողությունների առիտ հա-
տասցեակները վարձատրում են ծիսակա-
սար հոգևոր հայրերին, ինքնակալ կերտով
համաձայն իրենց ներակալ կարողության,
եւ նման առիթներով, բնակադասար, ծիսա-
կասար հոգևորականները օրեւ յանկալ
ներակալան ակնկալությունը դեմ չէ ունե-
նալ:

Մայն ծանուցումով նաև հրաիւրում ենք
մեր եկեղեցիներում աղոթող հատասցեակ-
ներին, որ մոմավառության առեղակալ
սովորությունը բարեխիղճ դատաբանի շա-
փատություններ, գոտնակալ սրբակալների
առաջ մի ֆանի մոմեր միայն վառելով:

Վերջերս մեր եկեղեցիներում սովորու-
թյուն է սարածում փունջ-փունջ մոմեր վա-
ռելու, ինչ որ հալածակ է մեր Եկեղեցու
առեղակալ կարգ ու կանոնին: Մոմավա-
ռությունը դեմ չէ վերածել հրավառության:
Բաւական է, որ հատասցեակը ցերմ աղոթ-
ով մի ֆանի մոմեր վառի առանձին-առան-
ձին առանց իրաւ կողմնակալ: Այդ է ընդու-
նելի Աստուծոյ եւ սրբի առաջ:

Պատասխանում ենք սրբախ քեմակալ առաջ-
նորդներին եւ մեր ֆախանայ հայրերին,
անհրաժեշտ յորդորներով լուսաբանել մեր
սիրեցեակ ժողովրդին», սալում է ծանուց-
ման մեջ:

Ես բողոքում եմ

Սղակալի մի ֆանի օր, սեսա, որ սփյուռ-
ֆախայության հետ մշակութային կոմիտեի
ինձնից ավելի երկարամյա աշխատողներից
ոչ ոք չառաքելեց կոմիտեի հասցեին արված
ակնարկները եւ որեւեցի գրել իմ կարծիքը
զոնն այն մասին, որ... Կոմիտեի աշխատող-
ներից ես ու ինձ նման օտար ՊԱԿ-ի գոր-
ծակալներ չենք եղել:

Ինչո՞ւ դիտի հիմա ես ամաչեմ, երբ
սիտղած եմ լինում խոսել, որ 15 օրեւ
աշխատել եմ այդ օրախում. «Ընդ, ուրեմն
դու էլ...»: մասնում է դիմացինը:

Կոմիտեի մեր բաժինը՝ մամուլի, որը
սղակալել է սփյուռֆախայ մամուլը, լավ
թե վաս արել է իր գործը եւ օտար բերքերի
առավել են մեր լրագրողների, գրողների,
բանաստեղծների, հրադասակախոսների լա-
վազայն գործերը, ու դրանց 70-80 տկոսը
սղակալել են, սփյուռֆախայ ընթերցողը զոնն
այդ խողովակով սեղակ էր մեր հանրադարձ-
ության անցուղաբանին:

Ընդամենը վերջերս ամենուր իբխում էր
ՊԱԿ-ը, կոմունիստական կուսակալական ա-
դարաբ, եւ երբ գործակալներ էլ կային,
աղա լավ գիտեմք, որ նրանք անգամ բնակ-
վարությունում էին նսած, ուր մնաց, թե
չլինեին արտասահմանի հետ կաղված հիմ-
նակում: Ի՞նչ է, մոռացա՞մք արդեն, որ ար-
տասահմանի գրասարքիկներին մոտենալ, զը-
րուցել նրանց հետ դարաղակալ արգելվում էր:
Հիմա հերոսացի ենք բողոք: Իսկ այն
ժամանակ մենք լուռ դիմադրում էինք զավ-
լիսին, մեկ-մեկ օրացնելով այն ու վերելի
ստորագրությունները, սփյուռֆախայ բերքերին ա-
ռախում սուր հողվածներ, արգելված բա-
նաստեղծություններ, ինքներս կարդում ար-
գելված մամուլը...

Տարօրինակ է, թե ինչ քերտությունը ենք
ֆանդում կոմիտեին (զուցն հետ զըջա՞մք):
Մի՞թե դա չի հիեղեցնում անգամ-զանգամ
սարկները:

Ես բողոքում եմ, որովհետեւ նորից եմ
զգում «Անտաղ կրում եմ, սաեղները քը-
շում» հայրենի օտարական առաջը այս ան-
գամ էլ վերաբերում է ինձ ու իմ գործը
կերներին:

Բայց ես մարդ եմ, սաեղ չեմ...
Դոմարա ՂԱԲՈՒՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԽԱՆՈՒՄԱՆ ԺԱՆՐ ԺԱՆԱՆԱԿՆԵՐԸ

Այս բարդ ժամանակներում բարդ խնդիրներ են ծառայել նաև Երևանի ժեսական համալսարանի առջև: Եւ եթե միջոցներ չձեռնարկվեն, համալսարանը կանգնած է գոնե միջազգային կաղերից զրկվելու եզրին: Սա թե ինչ դասձեց Երևանի ժեսական համալսարանի միջազգային կաղերի գծով դրոշմակոտ Ռաֆայել ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ մեր թղթակից Գայանե ԱՅԻՎԱՅԱՆԻ:

Ամենից առաջ դժվարություններն առաջացել են այն դասձեցումով, որ մեր բյուջեն չի անել: Առավել բարդ է վիճակը միջազգային կաղերի քննադատում: Հիմնականում այն դասձեցումով, որ համալսարանը երբևէ վայրուսայով ձինսանավորում չի ստացել, եղել են դարձադրոշմ առանձին կակներ: Մեր մասնագետները զրկվում են արտասահմանյան գործադրումներից, բարձրացել են ինֆորմիտի տեղերի գները: Լուրջ դժվարությունների առջև են կանգնել նաև մեր արտասահմանյան ուսանողները: Նրանցից ոչ բոլորը կարող են գնալու եւ գալու ծախսերը հոսպ: Բնակարանաբար, նրանց մի մասը դարձադրոշմ կիրառված մեզ մոտ սովորելուց: Եւս անորոշ վիճակ է ստեղծված: Եւ եթե հիմա մենք համարձակ քայլերի չընենք, մեր համալսարանի գոնե միջազգային կաղերը լրիվ կխախտվեն: Այդ առումով, եւ որդես միջազգային կաղերի գծով դրոշմակոտ, ունեն մասնագետներ, առաջարկներ, սակայն չգիտեն, թե ո՞ւմ դիմեն: Առաջին հերթին մենք ղեկ է ըստեղծենք համալսարանի միջազգային կաղերին նդասելու վայրուսային ձևնը: Գրան լայն մասնակցություն ղեկ է գուցարեք մեր Երջանավարները, ինչդես արտասահմանում է ընդունված: Գրա երկու հնարավոր արքերակը կա, կամ համալսարանում, կամ դրոշմ հաշիվ քացել: Անցած 7 արիներ ընթացում արեկան արտասահման են գործողել 400-ից 450 ուսանող եւ դասախոս: Անցած արի ողարկել են 70 հոգու, իսկ այս արի գների մնան դայաններում դժվար է առել, թե քանիսն կկարողանան գործողել: Համալսարանին օգնելու մյուս հնարավոր արքերակը սփյուռքի ընկերություններն են, գործարար մարդիկ եւ ընդհանրադես արտասահմանյան քարերներ, որոնք մասնագետներ են հայ գիտության եւ մեկուսի խնդիրներով: Թեկուզ սիմվոլիկ, քայց ղեկ է որոշակի գումար վճարեն նաեւ արտասահմանի ուսանողները: Հայրենիքը 70 արի սփյուռքին Եւս մասնագետներ է սկել: Այդ ընթացում Երևանի ղեսական համալսարանում սովորել է Եուրջ 5 հազար արտասահմանից: Բայց Եւս հիշ քան են դրսից ստացել: Հիմա ըստփյուռքը ղեկ է հասկանա, որ մենք Եւս

ժանր դայաններում ենք աղում: Մեր վիճակը նաեւ բարդ է նրանով, որ ունեն լուրջ մրցակիցներ. Ամերիկյան համալսարանը, որն ունի Եւս հոգարածումներ, Եւսով կրացվեն Զրանսիական համալսարանը, անգլիականը, կանադականը, ֆրանցիկ, կոտդեարսիվ քազմաքիվ համալսարաններ, որոնք կականդված չեն եւ վերցնելով ուսան վարձը հոգում են իրենց ծախսերը: Արդեն արտասահմանից, ազգությամբ ոչ հայ ուսանողներ արեկան 1000-ից 1500 դոլար ուսան վարձ են վճարում: Սակայն այստեղ նույնդես կա հակաություն: Նրանք բոլորը կել են Մոսկվայի միջոցով, նախկին ԽՍՀՄ ղեսական խոդովակով, եւ նրանց մուծած դոլարները մնացել են Մոսկվայում:

Մյուս ողին այն է, որ մենք մեր գիտական ղեսնեցիալը օգսագործենք վայրուսա վասակելու համար: Այն հնարավոր է ներկայումս հասկադես ոուսաց լեզվի քննադատում: Գծրախարար, նույն քանը չենք կարող հայերենի համար առել: Միքնել օրս մենք չունենք հայերենի, որդես օսար լեզվի, ուսուցման մեքողիկա: Չկա հայերենի դասադիր օսար մարդու համար: Գրերի համալսարանի Եուկայում ամենամեծ դաեանքարկ ունի հայերեն դասադիրը:

- Բնակարանաբար, լուրջ խնդիրներ են առաջացել նաեւ գիտական քննադատում:
- Գիտական քննադատում խիտ ընկել է Եւսադրովածությունը: Պասձարը ընդհանուր կենսամակարդակի իջեցումն է, որը գիտականին սեդողում է համաեղել յախասանքը այլ հիմնարկ-ձեռնարկությունում: Տեսնելով քարդություններ, հումի, սարավորումների եւ այլնի ղակասությունը, գիտականի մոտ ընկնում է հեարհրությունը հենց գիտության նկասմամբ: Սա վեր է ածվում սովորական վարձադեսի: Համալսարանը, ինչդես գիտեք, քացի ուսումնականից, նաեւ խոուր գիտական կենտրոն է: Եւ այս ամենն անկում է աղում ներկայումս:
- Վճարովի ուսուցումը ինչդիտի՞ խնդիրներ առաջացրեց ուսանողության Երջանում:
- Գիտեք, որ նախկին խոուրդային, եղարի ուսանողների մոտ 15-20 տոկոսը վճարովի ուսուցմամբ են: Երեւ Հայասանի Հանրադես

տությունը Եւսովելու է փոխասուցման սկզբունքով, լավ կլինի, որ բոլոր ուսանողներն անցնեն վճարովի ուսուցման: Սակայն այն, ինչ այսօր վճարում են, օրինակ՝ եղարի ուսանողները, կազմում է չնչին գումար: Բնակարանաբար, Եուկայական հարաքերություններն անցնելու հեւ կաղված այդ գումարը հաջող արի կրաձեցվի: Ինչ վերաքերվում է արտասահմանյան ուսանողներից ուսման ծախսերը փոխասուցելու սկզբունքին անցնելու: Ինձ քվում է, որ առանց դրա այժմ հեարավոր չէ: Հայր ենք սախու ձեզ, ինձ քույլ կսա՞ն, որ գնամ, օրինակ, 3 ամիս Ամերիկայում անգլերեն սովորեն, առանց վճարելու: 12 արի է եւ դրոշմակոտ են, մնան հարցեր Եւս են սկել, սակայն բոլոր արտասահմանյան կրելգաներն ինձ դասախոսնել են, թե ո՞վ է վճարելու: Իսկ մեզ մոտ այն միջև անվճար է եղել: Ով ինչքան ուզել է կել է սովորել: Միայն ցնորված դեւությունը կարող էր այդդիտի քարերարություն անել: Սակայն այսօրվա վիճակով մենք այլեւս այդ կերդ չենք կարող:

Այդ կաղակցությամբ որոշ դժգոտություն կա սփյուռքից: Բայց չէ՞ որ սփյուռքի երիտարողը եթե գնա Քեմբրիջ սովորելու՝ 20 հազար դոլար է վճարելու: Ցանկացած արտասահմանյան համալսարանում 4 հազար դոլարից ցածր վճար չկա: Ի՞նչ վաս կլինի, եթե ուսման մի փոքրիկ գումար համալսարանին մուծի:

- Իսկ ուսման ծախսերի հարցում լինելու՞ է արքերություն արտասահմանից հայ եւ օսարազգի ուսանողների միջեւ:
- Անուշա: Սփյուռքահայերին գեղյով: Հայագիտական Զակույտեսներում վճարումը սիմվոլիկ գումարով կլինի: Սակայն կարող են լինել հայագիտադարձոր երիտարողներ, որոնք չեն կարողանա վճարել, նրանք անվճար կսովորեն: Բայց այն մասնագիտությունների գծով, որոնք հեարադայում մեծ կեանուս են քերում Երջանավարից, վճարումը համեմատաբար քարձ է լինելու:
- Չե՞ք կարծում աղյուք, որ քեկուզ սիմվոլիկ գումար վճարելու դեղդում ուսանողության քիվը կարող է նվազել, որովհեւեւ կարող է նաեւ ընթարթյան հարց առաջանալ:
- Կնվազի, հեար կա՞ն: Իսկ այսօր ինչքա՞ն սասմոտներ կան, որոնք դարձադրոշմ ծաանց են անցկացնում Հայասանում: Եուրջ 250 այդդիտի սփյուռքահայեր կան: Սակայն փոխվել են ժամանակները: Երեւ մենք վարողանված վարել ձգանամից դուրս գալու ֆարականություն, մրցակցություն դայաններում չենք կարող դիմադրել: Վերջին Երջանում, կաղված երկրի ֆաղաֆական, սոցիալական եւ սեւեակական իրավիճակի հեւ, իջել է ուսումնական կարգադադությունը: Մենք ղեկ է ինչ-որ ձեւով կասեցնենք այն: Համալսարանն աղեն մեկում է նոր կանոնադրություն, դասրասվում է հրասարկել հրամանադիր համալսարանի անկադրության մասին: Պասրասվում ենք վերակաուցել համալսարանը, սահմանափակել ուսանողների քիվը:

Ի՞նչ անուն տալ սրան, դարձնայի

Վրասանի նախկին նախագահ Չվիադ Գամսախուրդիային Հայասանում աղասան սայր եւ հեարազա իրադարձությունները արտարադարձությունների եղիք սկեցին Հայասանի ֆաղաֆական-հաուարակական Երջանակներում եւ ժողովրդի մեջ: Այս մասին է խոքարդրության սասցած նամակներից մեկը:

Վերջերս ձեռքս անցավ «Անկախություն» քերքը: Ուուարդությունս գրավեց առաջին էջի «Երբ հարեանը հուտալի չէ» խոուրգով հարցազույցը Վրասանի ժամանակավոր կաուավարության նախագահ Թեքեզ Սիգուայի հեւ: Մենք հայերս ենք այդ անհուտալի հարեանները, քս հողվածարի: Չեմ ուզում այստեղ օրինակներ քերել, թե ով ում համար է անհուտալի, թե ժանր ձգանամ աղյուք, դասերազմական վիճակում գեկվող, ցրից սաաչող, սովից նեղվող մեր հանրադեսության միակ հեարավոր կենաց ողին ում կողմից է փակվում, ում քեակիչներն են քալանում Հայասան քերվող սեղանքերի ավտոմեկանները, ովքեր են անարեկում ու կողոտյում Վրասանի արաձով հյուսիս մեկնող հայասանցիներին: Այստեղ երե մանրամասնենք, հուտալից-անհուտալից դարը կղանա: Սա այլ խոդի է: Տարօրինակն այն է, որ քո ազգային կուտակություններ, որ կոչված ղեկի լինի ցանկացած դարազայում ազգի Եւսի մասին հողալ, այս հրադարակումով հայարարում է, թե մենք հայերս հուտալի հարեաններն չենք: Պարգադես սարափում եւ, դասկեարացնելով ման «խոտոզվանության» սաղար հեարեանները մեր հանրադեսության քեակիչներին, Վրասանում աղյուք հայերի համար:

Ընթերցիցեք հարցազույցի հեղինակի Եարազանքը, «... Թեքեզ Սիգուայի հայարարից, որ առաջիկա 3-4 օրերի ընթացում իրավիճակը Վրասանի արաձում կկաուանա: Չնայած հայկական եւ ուտակական ղեսական լրասվական միջոցների սակալին անհիմն հայարարություններին եւ իրավիճակը սեփական Եւսիցին ժաուայեցնելու քաններին, դրն, Սիգուայի սղասումներն իրականցան»: Մրանք հեղինակի մեքերն են: Անգամ Սիգուայի հարցազույցում Եւս ավելի գողալ է (խոտեղ Գամսախուրդիային Հայասանից, մեկնելու հեարավորություն տալու մասին է). «... Հայկական կողմը, մեր կարծիքով, սխալ վարվեց: Երբ մեզ սեղալի դաեեին (քս Սիգուայի) դայանավորվածություն է եղել- Զ.Ե.), աղաս գուց համաձայնեինք...»: Սիգուայի խոտում է գողալ եւ կիր: Ոչ մի ակնարկ Վրասանի անկաուուությունից ֆաղաֆական Եւս ֆաղելու հայկական կողմի, այդդես աասձ, նդասակի մասին: Այնինչ, այդ հրադարակումով «Անկախություն» քերքի հեարեղած նդասակը, մեղձ աասձ, անհասկանալի է:

Հայերս Վրասանը համարում ենք քարեկամ ղեսություն, եւ մեր համակրանքը նրա կողմն է: Մենք անկեղծորեն կաուուություն ենք ցանկանում նրան, ցավում էինք եղարարատան կողմերի համար: Այսօր չեղած սեղից քան հեարել, չհասկանալ, որ այս դեղդում նախագահին ուղղում ենք նրա արականը, նրան սխալ դիրեուում վերադեւ սոսկ ֆաղաֆական գեարեանական չէ, այլ կարող է երկու ժողովուրդների միջեւ սեարական լարվածություն ձեւել, ահա այս արական քանն է, որ դասարավոր են գիտացել դարձնայի արեանները: Երբ նախագահի գործողություններում որեւէ խոցելի քալ լիներ անգամ, աղաս դասեւձ կլիներ, որ այդ մասին խոսվեր այստեղ՝ սանը, իսկ դրսի հեւ խոսելիս քոնեինք հեարարի, հարեաններին հարաքերությունները չվեւսելու Եւսիցին, սքալ դեղդում սամարանական դիրք, որդեսգի իրոք չսուծին հարաքերությունները թե մեր դեկավոր Երջանների, թե մեր ժողովուրդների միջեւ, հարաքերություններ, որոնք մենք հայերս, կարեւոր ենք համարում եւ միջ փայլալ ենք:

«Անկախության» մասնագությունը, քերես, որոշ չափով դասձաուարանված լինել, երե Գամսախուրդիայի ազանրկման խնդրի ենթարդալ վսանքը մեծ լինել հարցի հանդեղ քերքի քանած դիրքի վսանքից: Հեղինակը կամ միտումնավոր է արում հարաքերությունները հարեան ղեսություն հեւ, կամ առանց հասկանալու: Երկու դեղդում էլ հեարեանները վսանցնելով կիլ ենք: Ոչ ոք, անգամ հայ ազգի անկախության ուղու իրականցման միակ ձեղրի կողմի դափնեներին հավակնող ԱՄՆ-ի դասեանքերին իրավունք չի երկում այսչափ անդասախասնասու կերպով սանեկելու ժողովրդի քախի սեղրեման դասախասնասլությունը:

Շահագրգռել սփյուռքին. ինչդե՞ս

Սովորաբար, երբ խոսել է լինում Հայասանի եւ սփյուռքի սեւեակական հարաքերությունների մասին, անմիջադես անկեկավում է միայն ըստփյուռքի դրամական, սեկեղողական օձանդակությունը: Չենք կարծում, թե միջես է սփյուռքին հասկացնել միայն «դոուորի», «կրան կովի» դեղը: Սյուդիտի վերաքերումը վաղ թե ու կանցնիցի հակասություններին: Ժամանակն է նոր ուղարկել Հայասան-սփյուռք սեւեակական կաղերին: Որան դարձնելով փոխԵւսալից եւ, ինչու չէ, նաեւ համահայկական:

Երկակի ֆաղաֆադությունը հայերին քույլ կրես Եւսիցին սեւեակական հարաքերությունները եւ դրանք դեկը քացաուադես իրակահալասար եւ փոխԵւսալից հիմքերի վրա: Եւս իս, ամենաիրական միջոցը հարկային եւ այլ արոուությունների համակարգով Եւսադրգողելով հայերին դասկանող Զիրմաների կենտրոնները Հայասան սեղափոխելն է: Հազվի ամենով Հայասանի ներկա ալարահադական դիրք, Եւսիցին փակ Եւսիցին արաձուրդի անընդհատ Երջական քացաուադես Երջական սեւեակական կաղերին: Սա է իրակաուությունը: Եւս հենց այստեղ է, որ ղեկ է գործի արալական սամարաքերությունը, եւ սեւեակական Եւսիցին գեարադակի գաղափարական դասուլասներին:

Ալարաուում արդեն գոյություն ունի ման փորձը: Խոսել Եւսիցին մասին է: Այս դեսությունը հոչակման առաջին իսկ օրից հեարեղական ֆաղաֆադություն է արվում Եւսիցին եւ հեարական սփյուռքի սեւեակական հարաքերությունների արաձուրդի անընդհատ ուղղությամբ: Հեարադրել է, որ Եւսիցին է սփյուռքի ուուուադահան

դեսություն կողմից ուղարկում է նույն կերպ «իրադեկական», այսինքն, ամեն կերպ Եւսիցին է նրանց իրակահալասար եւ «հայերեական» լինելը: Իսկ 1969 թվականին Կենտրոնում ընդունվեց հանրադես «Այգեքերգի օրենք» որդես լրացում «Արտասահմանյան Երջանների խրախուսման մասին» օրենքի: Օրենքի նդասակն է արոուությունների միջոցով նդասել հեարական քարուադակի Զիրմաների կենտրոնների սեղափոխմանը Իրայել: Ընդ որում, այն Զիրմաները, որոնք դեկավարվում են Իրայելի արաձուրդի եւ նույնիսկ ամրողը եկամուտը սասում են արտասահմանում, ազասվում են եկամտահարկից եւ այլ սեակի հարկերից:

Մեր կարծիքով, հազվի ամենով սփյուռքի հեարավորությունները եւ Հայասանի միջազգային վարկը, երե ցուցաքերենք կամ է հեարեղականություն, կարելի է հասնել մեծ արդյունքին:

Այս միջոցաուում կոչահանելի հարկերի մասին մի Եւսիցին այլ օրենքների լրացում եւ Եւսիցին, քերես նոր օրենքների ընդունում, դիվանագիտական լայն գործունեություն: Հարկ կլինի գարգացնել Հայասանի ինձրասուրկություն, հեարախոսային, համակարգային կաղ հասասել ալարաի հեւ, կաուուցել հյուրանոցներ, նոր Եւսիցին գրասենյակների համար, գարկ սալ սղասարկման ուղերին եւ օղային կաղին:

Հայասանը կասանա գողալ դրամական միջոցներ, ձեւով կրերի միջազգային կաղեր, կսիրանա ալարասանային քարձ կուլուարայի եւ փորձի, հող կնախադասասուսլի նոր ձեւերկությունների կաուուցման համար, որոնք ոչեղով չեն գիցի միջազգային համարակ ունեղողներին եւ այլն:

Մնա հեարեանով արտասահմանյան հայկական կաղիսալը կարող է ներաղահանել նաեւ

ոնուուրենով հարուս եւ մեծ Եուկա ունեղող Ոուտասան, Ուկրահնա, Դազախսան եւ այլուր:

Այս միջոցաուումները կամաղդեղեն մեր կաղը ոչ միայն արտահին սփյուռքի, այլեւ ներիցին: Լախիկն Խոուրդային Սիուրյան արաձումով մեկ սեղաձած են հազարավոր, երե ոչ սասնյակ հազարավոր հայագի գործարար մարդիկ: Այս լծակը քույլ կսա մեզ մի կողմից ամրաղդել նրանց կաղը Հայասանի, մյուս կողմից խոուրացնել մեր սեւեակական հարաքերությունները այդ երկրների հեւ: Ուուարակ է, որ օրինակ Ոուտասանում համասեղ ձեւեարկություններն ավելի իչ լաղիվ հարկեր են վճարում դեսությունը, ֆան հայերեականները (քոն օուտականները): Եւ այդ դասձաուով այս ժրադիր հաջողություն կունենա հասկադես Ոուտասանում:

Անուշա, այս ժրադիր նախադասասումը եւ իրադորումը մեծ քաներ է դաեանցում: Եւս է խոսվում հայոց դեսության դասարկությունների մասին իր ավակների հանդեղ ամրողը ալարաուում, նրանց դասեղանության մասին, քայց իրականում իչ քան է արվում այդ ուղղությամբ: Այս ժրադիր չի դաեանցում Եւս մեծ դրամական միջոցներ, քայց սեւեակական, իսկ գլխավորը քարդակալ արդյունք Եւս մեծ կլինի: Պեկ է դարադադես լուրջ, անկողմնակալ վերաքերումը եւ հասակ ֆաղաֆական դիրեուում հանդես քերել, քանակություններին, դայանագրերի միջոցով քույլ Եւս Եւսիցին երկրների հեւ կարգավորել այս հարցը, օգսագործելով Հայասանի ֆաղաֆական ողջ հեղինակությունը: Եւ որդես դեսություն եւ ազգի հալասարություն, փոխադարձ հարադեղի, դասալուրությունների համաուուում մենք անդայան կհասնենք հաջողություն:

Հայկ ԲԱՄԼԵՅԱՆ
Ժողոջինսիտիտի ուսանող

«Ալարկո»ի սնօրեն Իցիակ Ալարոնը թուրքական մամուլի հարվածների սակ

«Ալարկո Հոլդինգ» բաժնեկալիքի ղեկավարների մեկուկես տարեկան Իցիակ Ալարոնի նոյեմբերի սկզբներին Հայաստան կասարած այցի, ԱՄՆ-ում Հայկական համագումարի ղեկավարության հետ հանդիպումների և վերջապես Տրափիզոնում Հայաստանի ազատ գոտի սրամադրելու վերաբերյալ հրատարակվող բազմաթիվ նյութեր, թուրքական մամուլը փորձում էր ցանկալի ներկայացնել որդեկ իրողություն, սեղի սեղի մասնագետները «Հայ դաշից հրաժարվելու Հայաստանի ղեկավարության մատչելի» մասին: Միջուկը, որ Հայաստանի իշխանությունների և քաղաքացիական ղեկավարության այդ ամենի մասին քննադատար սեղիկացել էր թուրքական մամուլը սկսեց արդարակալել: Ի «հայերը չեն հրաժարվում Թուրքիայի դեմ ուղղված գործողություններից»:

Տրափիզոնում ազատ գոտի ձեռքբերումը կարևոր էր չափազանց բարդ խնդիր է: Այդ նախաձեռնության մեջ դարձաբանված չէ, օրինակ, բացի Ալարոնից, իր մասնակցությունը բերող ավստրիացի Ֆինանսիա Մարկ Կլարիի դերը: Իսկ ինչ վերաբերում է «Հոլտոնսին», աղա անկախ նրա սնօրեն Պր. Հրայր Հովհաննյանի ազգային ղեկավարությունից, այն ամերիկյան Ֆիրմա է: Գրանով հանդերձ, «Հոլտոնսը» թուրքական «Ալարկո»ի հետ միասին իր բնույթով թուրք-ամերիկյան համատեղ մի ձեռնարկություն սեղիկացելով, որ դեմ էր սնօրենի բնույթի ղեկավարման և առաջնական աշխատանքները Տրափիզոնում, ելակետ էր ընդունում Հայաստանի կառավարության հանձնարարությունը: Բավականին առաջնական էր նաև այն, որ «Ալարկո»ի ու «Հոլտոնս»ի մասնակցությանը համատեղ ձեռնարկություն հիմնադրելու վերաբերյալ համաձայնագիր ստորագրվում էր Մոսկվայում: Տրափիզոնում Հայաստանի ազատ գոտի սրամադրելու հետ կապված աշխատանքները մասնակիորեն իրենց մեջ գրելուց անմիջապես հետո Թուրքիան վարչապետի և արտգործնախարարների մակարդակներով հայտարարում էր հայ-արգենտինական առևտրական խնդրում միջնորդի դեր ստանձնելու իր պատրաստակամությունը: Միջնորդի դերում հանդես գալու Թուրքիայի միջնորդը թուրքական կառավարությունից ստանում էր «Տրափիզոնի ու Անգլիայի կողմից» միջնորդի դերում հանդես գալու Թուրքիայի միջնորդը թուրքական կառավարությունից ստանում էր համաձայնագիր: Միջին Ասիայի թուրքալեզու հանրապետություններից արտահանվող արտադրանքի գները և Տրափիզոնի նավահանգիստի միջոցով դրանք միջազգային երկաթուղուց արտահանվելու հնարավորություն էր ընդունում: Կասկածից վեր էր, որ այդ արտադրանքը Հայաստան էր փոխադրվելու Արգենտինայի սարածով: Այսպիսով, Հայաստանը ներգրավվում էր բավականին բարդ մի գործարհ մեջ, որ իրենից գտաբանողի ներհանրություն կուրենա հայկական կողմի համար Արգենտինայի հետ բանակցություններում, հասկապես Թուրքիայի միջնորդությանը ղեկավարում: Այդ առումով դասական չէր Հայաստանի Տրափիզոնում նավահանգիստ սրամադրելու, աղա նաև միջնորդի դերում հանդես գալու թուրքական այդ երկու նախաձեռնությունների հաջողությունը մեկը մյուսին: Հայաստանի իշխանությունները, հետևելով ժողովրդական առաջին, Թուրքիայի միջնորդության խնդրում նաև քաղաքացիական ղեկավարում, բայց մեկ այլ հարցին, քննելով թուրքական մամուլի միջոցով, անդրադառնալու առիթները կուրենանք: Լեհաստանը, նույնպես համար են գտնում ընթերցողի ուսուցողական ներկայացնելու Վալենտինով «Հյուրից» թղթակցից Սեզար Էրզինի հոդվածը, որ հեղինակը բավականին զուտ ունով իր գծողություններ էր արձանագրում դարձնելու Իցիակ Ալարոնի գործունեության առթիվ: Աղա թե ինչ է գրում նա:

«Ալարկո Հոլդինգ»ի սնօրեն հարգարժան Իցիակ Ալարոնը վերջին երկու ամիսների ընթացքում բազմիցս հանդես է եկել մամուլի էջերում, նույնպես թուրքական հասարակայնության մեջ այն մասնաբաժնի հաստատումը, թե Հայաստանի Հանրապետությունը, ինչպես նաև ԱՄՆ-ում հայկական լոբբիի դիրքորոշումը Թուրքիայի հանդեպ քարտեզավորվել է, և Հայ դաշն ու դաշնակցություններն այնպես նրանց կողմից օրակարգից դուրս է բերվում:

Սա կարող էր լինել, ամենահասկանալի կարգում Հայաստանի արտգործնախարարության կողմից ղեկավարվող 12-ին արված հայտարարությունն էր, որտեղ դարձրոնե նվազ էր, որ նախագահ Տր. Պետրոսյանը ապրիլի 24-ի ոգևորումներից հրաժարվելու վերաբերյալ ոչ մի ուղերձ թուրքական կառավարությանը չի հղել: Հայաստանի մեջ ներկայից հարցի առնչությամբ թուրքական մամուլում հրատարակված նյութերի դասառնով առաջացած մտախոհության մասին, արտաստված էր հետևյալ սեղիկացելը. «Նախարարությունը վճարակառնում էր հանդես և գալիս ընդդեմ հայ-թուրքական հարաբերությունների որևէ բարելավման և գտնում էր, որ նման գործողությունները չեն նույնպես դրանց կարգավորման դժվարին գործընթացին»:

Հարգարժան Ալարոնի սեղիկացումը կապակցելու որևէ դասառնա չունեցող սովորական ընթերցողն անուշադրաբար հարավորված հավատում էր նրա հայտարարությունների ճշմարտացիությանը: Համաձայն դրանց, Հայկական համագումարի ղեկավարները, որոնց հետ նոյեմբերի սկզբներին Սյունիքում հանդիպել էր հարգարժան Ալարոնը, հավաստիացրել էին նրան ԱՄՆ-ի կոնգրեսի քաղաքականության Թուրքիայի դեմ ուղղված գործունեությունը դադարեցնելու իրենց մտադրության մասին:

Այդ առումով, թերևս, ամենահասկանալի կարգում Հայաստանի արտգործնախարարության կողմից ղեկավարվող 12-ին արված հայտարարությունն էր, որտեղ դարձրոնե նվազ էր, որ նախագահ Տր. Պետրոսյանը ապրիլի 24-ի ոգևորումներից հրաժարվելու վերաբերյալ ոչ մի ուղերձ թուրքական կառավարությանը չի հղել: Հայաստանի մեջ ներկայից հարցի առնչությամբ թուրքական մամուլում հրատարակված նյութերի դասառնով առաջացած մտախոհության մասին, արտաստված էր հետևյալ սեղիկացելը. «Նախարարությունը վճարակառնում էր հանդես և գալիս ընդդեմ հայ-թուրքական հարաբերությունների որևէ բարելավման և գտնում էր, որ նման գործողությունները չեն նույնպես դրանց կարգավորման դժվարին գործընթացին»:

Միաժամանակ, հարգարժան Ալարոնը իր հայտարարություններով այնպիսի տրամադրություն էր ստեղծել, թե Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Լեւոն Տր. Պետրոսյանը իր վարչապետ Սույնյանի Գեորգիյան ուղերձը էր հղել և սեղիկացրել նրան, որ ապրիլի 24-ը այսուհետև չի նվազում որդեկ գեղատարաբանության օր: Մինչդեռ, ամերիկյան մամուլը, ինքնա նր անհետ հետևելով, Հայաստանի արտգործնախարարությունն ու Հայկական համագումարը Վալենտինով միաժամանակ հերքում են Իցիակ Ալարոնի հայտարարությունները: Օրինակ, Հայկական համագումարի նախագահ Հրայր Հովհաննյանը, որ միաժամանակ դարձնում Ալարոնի հետ համատեղ ձեռնարկություն էր հիմնադրել Հայաստանին օգնելու համար, հանդես էր ելնել հետևյալ հայտարարությամբ. «Պարոն Ալարոնի հետ հանդիպելով, նա նրան ոչ խոստացել, ոչ անխնայ կամ որևէ

ձեռք բերում էր, որ նույն-թերին հարգարժան Ալարոնի Երևան կասարած այցի ժամանակ նրա և նախագահ Տր. Պետրոսյանի միջև հանդիպում սեղի չի ունեցել: Ավելին, հարգարժան Ալարոնի ողբողությունների հակառակ, դասառնական այցով ԱՄՆ ժամանակելով, Տր. Պետրոսյանը հայկական լոբբիին Թուրքիայի հանդեպ գտնվածության որևէ կոչ չի արել, համաձայն դեղու մեկ նման կոչ չեն հանդիպել: Ինչպես երևում է, հարգարժան Ալարոնի ու հայկական քաղաքացիների հայտարարությունները միմյանց բացարձակապես հակասում են: Տվյալ դեղում մեկ նույնպես չեն հետադարձում դարձաբանելու, թե իրողությունն օրն էր: Բայց լավատարաբան այն սղատար

Ինչքան զազ դիտի գնեն Թուրքմենստանից և ինչքան են ստանում այսօր

Հունվարի 22-ից 27-ը Թուրքմենստանի մայրաքաղաք Աշխաբադում էր գնվում Հայաստանի կառավարության դասվորակությունը դասական նախարար Գազիկ Եաիրազյանի գլխավորությամբ: Պատվիրակության անդամ, Հայաստանի Էկոնոմիկայի նախարարության միջոցակալ սնտակալ կաղերի գլխավոր մասնագետ Սուրեն Սեփիանյանը մեզ հետ զրոյցելու նեց, որ դեռ 1991 թվականի ղեկավարներին, երբ Թուրքմենստանի և Հայաստանի միջև կնքվեց 1992 թվականի անուշառնական համագործակցության վերաբերյալ դաշնամագիր, կից ստորագրվեց նաև մտադրությունների արձանագրություն, որը վերաբերում էր 1992 թվականին Հայաստանի և Թուրքմենստանի միջև ենթադասարանների առաժամային կարգավորմանը: Պայմանագրում նվազ փոխադարձաբար առավել աղաճանները հավանակցին միջազգային գներով:

Մանակ սկզբին, որդեկ մեր կառավարությունը վերջնականապես որոշի առաջարկված գնով դաշնամագրի կնքման նույնպես հարմարությունը: Իր հերթին, «Հայազգար» արտադրական միավորման գլխավոր սնօրեն Ռ. Աղոնցը հայտնեց, որ Թուրքմենստանից ուղարկվող 24 մլն. խմ զազից Հայաստան էր հասնում ընդամենը 3.9 մլն. խմ, այն դեղում, երբ Վրաստանը դարձավ էր մեզ սալ 8 մլն: Մեր քաղաքներն աղադրելու են անցնում, առաջ դրն: Աղոնցը, որդեկ մեր վրացիներն իրենց խոստումները չեն կասարում, իսկ մեր հետախոսագնորներն դարձապես չեն դասախոսում: Այսօր 167 հազ. խմ էլ ստանում են Հայինի կողմից մեր սարածով Սախիջեան գնացող զազից: Ընդհանուր առմամբ, Հայաստան էր ներմուծվում 4.1 մլն. խմ զազ: Այժմ դասարանում են Մոսկվայում հանդիպել Ռուսաստանի կառավարության ներկայացուցիչներին, որդեկ մեր միջոցով ինչ-որ համակարգում քազ ստանալ: Սակայն, հասարակ ինչ քան կա:

Հայաստանն սեղծում է սեփական զինված ուժեր

Սակայն վերջին հանդիպման ժամանակ նրանք, 1 դոլարը 100 ուրուլով հավանակցելու միջազգային գներով դրա համար 80 դոլար դասարանելով, ներկայացրին 1000 խմ-ի համար 8.000 ուրուլի, այն դեղում, երբ 1990-91 թվականներին 1000 խմ-ի համար վճարում էին 51 ուրուլի: Պարզ է, մեկ դրամ չէին կարող համաձայնել: Ի դեղ, նույն դասախոսանք էին սկզբ նաև Աշխաբադ ժամանած Վրաստանի, Արգենտինայի և Ուկրաինայի դասվորակությունները: Հանրապետություններին սրվող զազի ծավալը որոշել էր Թուրքմենստանի կառավարությունը կնքելով իր հնարավորություններից: Մեզ և Վրաստանին սրվում էր 5.2, Արգենտինային 4.2, Ուկրաինային 28.4 մլրդ. խմ զազ: Բանակցությունների ընթացքում մեզ միացավ նաև Վրաստանի դասվորակությունը: Համատեղ կնքման գնումներն արդյունքում, թուրքմենական կողմը զազի զինը 8000 ուրուլուց իջեցրեց 3500 ուրուլու: Այդ գումարի մեջ էին մտնում նաև փոխադարձաբար, այսինքն, Թուրքմենստանը դարձավ էր զազը հասցնել մինչև մեր սահմաններ: Մեկ դեղեկին նաև, որ երբ երրորդ կողմի դասառնով զազի Հայաստան ներմուծման նոնալ ընթացքը խանգարվի, աղա թուրքմենական կողմը այդ երկու նստամասը դարձավ կինի ներառելու սնտակալ սանկցիաներ: Բայց վերջնական համաձայնության չեկանք: Նրանք մեզ ծա

Հայաստանի դասառնության նախարարության գործունեությունն այժմ ուղղված էր հիմնականում ազգային քանակ կառուցվածների սեղծմանը, ինչպես նաև հանրապետությունում և ընդհանուր առմամբ Սնդրակալությունում սեղծված քազ իրավիճակից բխող խնդիրների լուծմանը: Այդ մասին հայտարարեց Հայաստանի դասառնության նախարար Վազգեն Սարգսյանը: Նրա խոսքերով, Հայաստանի դասառնական կառավարությունը օգտակար աղադրելու ուղղված էր հանրապետությունում սեղծակալված ԱՊԳ-ի զինված ուժերի 7-րդ քանակի հրամանատարության հետ «նոնալ հարաբերությունների» դասառնմանը: Մինչդեռ ժամանակ նա ավելացրեց, որ «սեղծված կիններն ուժեղացնելու քանակի հրամանատարության գործողությունների վերահսկողությունը, չնայած բոլոր գործառնում Հայաստանն ունի իր ներկայացուցիչները»: Այդ լայնի դասառնության մեկը վերջերս սեղի ունեցած միջադեղ էր, երբ փորձ էր արվել Երևանի «Երեքուկ» օդանավակայանից ուղղաթիռներ դուրս բերել: Վ Սարգսյանն այդ փաստը որակեց որդեկ խաբեություն հանրապետության ղեկավարության նկատմամբ:

Ինչքան զազ դիտի գնեն Թուրքմենստանից և ինչքան են ստանում այսօր: Սակայն վերջին հանդիպման ժամանակ նրանք, 1 դոլարը 100 ուրուլով հավանակցելու միջազգային գներով դրա համար 80 դոլար դասարանելով, ներկայացրին 1000 խմ-ի համար 8.000 ուրուլի, այն դեղում, երբ 1990-91 թվականներին 1000 խմ-ի համար վճարում էին 51 ուրուլի: Պարզ է, մեկ դրամ չէին կարող համաձայնել: Ի դեղ, նույն դասախոսանք էին սկզբ նաև Աշխաբադ ժամանած Վրաստանի, Արգենտինայի և Ուկրաինայի դասվորակությունները: Հանրապետություններին սրվող զազի ծավալը որոշել էր Թուրքմենստանի կառավարությունը կնքելով իր հնարավորություններից: Մեզ և Վրաստանին սրվում էր 5.2, Արգենտինային 4.2, Ուկրաինային 28.4 մլրդ. խմ զազ: Բանակցությունների ընթացքում մեզ միացավ նաև Վրաստանի դասվորակությունը: Համատեղ կնքման գնումներն արդյունքում, թուրքմենական կողմը զազի զինը 8000 ուրուլուց իջեցրեց 3500 ուրուլու: Այդ գումարի մեջ էին մտնում նաև փոխադարձաբար, այսինքն, Թուրքմենստանը դարձավ էր զազը հասցնել մինչև մեր սահմաններ: Մեկ դեղեկին նաև, որ երբ երրորդ կողմի դասառնով զազի Հայաստան ներմուծման նոնալ ընթացքը խանգարվի, աղա թուրքմենական կողմը այդ երկու նստամասը դարձավ կինի ներառելու սնտակալ սանկցիաներ: Բայց վերջնական համաձայնության չեկանք: Նրանք մեզ ծա

Վ Սարգսյանը հաղորդեց, որ այս սարի 7-րդ քանակ էր զորակուլվել 5 հազար հայ երիտասարդ: Նա ավելացրեց, որ ի վերջո այդ քանակը կազգայնացվի: Նախարարի խոսքերով, զորակուլը սկսվել էր նաև ազգային զինված ուժերի ստորաբաժանումներում, որոնք նախատեսվում էր համայնը մինչև մայիս: Հայ երիտասարդները կարող են ծառայել և հանրապետությունից դուրս, բայց միայն դաշնամագրով: Նախարարի խոսքերով, հանրապետության բուհերում նախատեսվում էր կրկին բացել օսագնական ամբիոններ, որոնք լուծարվել էին մի քանի սարի առաջ Մոսկվայի կարգադրությամբ: Վ Սարգսյանը հաղորդեց, որ կայր են ձեռնարկվում օսագնական ուսումնարաններ սեղծելու ուղղությամբ:

Ա. Սուրբախով, ամեն ինչ ազգային բանակի համար

Սուրբախովը, ի դասառնական այդ մասնաբաժնի, կոչ արեց «միաժամանակ, ամուր սեղծված բոնուցի մեջ հավաքել այն ամենը, ինչ կա», ազգային քանակի համար: Ինչպես հաղորդեցին նախագահի մամուլ ծառայությունում, նիստի ժամանակ կնքվեց միջոցառումներ լեհարկվեցին հայկական ստորաբաժանումների օսագնական գործողությունները կանխելու, Շուշի կաղաի քաղաքակուլը վերացնելու համար: Ղարաբաղում լավատարաբան սեղի դասառնով Ա. Սուրբախովը հետազգեց Եվրոպաի իր այցը: մնում նա դեմ էր մասնակցեց համախաբախին սնտակալ համաժողովի աշխատանքին:

Սուրբախովը, ի դասառնական այդ մասնաբաժնի, կոչ արեց «միաժամանակ, ամուր սեղծված բոնուցի մեջ հավաքել այն ամենը, ինչ կա», ազգային քանակի համար: Ինչպես հաղորդեցին նախագահի մամուլ ծառայությունում, նիստի ժամանակ կնքվեց միջոցառումներ լեհարկվեցին հայկական ստորաբաժանումների օսագնական գործողությունները կանխելու, Շուշի կաղաի քաղաքակուլը վերացնելու համար: Ղարաբաղում լավատարաբան սեղի դասառնով Ա. Սուրբախովը հետազգեց Եվրոպաի իր այցը: մնում նա դեմ էր մասնակցեց համախաբախին սնտակալ համաժողովի աշխատանքին:

դեր-Երեյից մինչև Բե-
րինգի մեղոց, 20-րդ դա-
շի բանասիրությունները
խոսքերը մեկ էին արել
վերացնել մատոններին:

1922 թ. Ինտերնացիոնալի IV համագումար-
ում Տրոցկին ենթեցրեց առաջին կրակոցը.
«Ինչ է մեկի կողմից Զրանկմատոնությանը իր
դասկանելիությունը բացելը կոչվի որդևս
բռնամական գործակալի քախանցում»: Արե-
նայան Եւրոպայում էսաձեհը վերցրին նա-
ցիսները, մատոններին ձերբակալեցին, ախա-
րեցին, գազախեղդ արին: Պատերազմից հետո
կենդանի մնացածները հազիվ կարողացան
ժամանակ ունենալ հաւելի. թե՛ քանի հոգի
են մնացել, երբ սովեթ վրա հասավ, մտա-
կեց, գնդակահարեց, քեց: Օրյակները վերա-
բացվեցին ախոռում եւ, առանց մեծ հույսե-
րի, ստասում էին իրենց ժամին: Եւ ահա,
այդ ժամը հասել է. երկու տարուց ի վեր մա-
տոնների արքանացումը Կենտրոնական եւ Արե-
ւելյան Եւրոպայում իրականություն է. սա-
նայն դեռուս խախտւեալ եւ խիստ վաղաջին:

1988-ի ծնունդ: Հունգարիայի վարչապետ եւ
չոմկուսի քարտուղար Կարել Գրոսը Փարի-
զում է Դեմոկրատիան նա ընդունում է մի
այցելուի, 1956-ի մի ախոռայի: Իրականացու-
թյան ժամանակ հարց է հնչում. «Հնարավոր
է Հունգարիայում օրինականացնել մատոնու-
թյունը»: Գրոսը շփոթվում է. սկսում կմկմաց-
ւել, առում, որ դեմ ոչինչ չունի: Այցելուն չի
դնում եւ հրածեւ է արիւս:

Այցելուի անունը Լուի Մարտն է: 1956-
ին Մարտինովի օրյակը, որն իր արջն էր
հավաքել Փարիզի հունգարացիներին, իր
«լուսերն է վառում» Զրանիայի Մեծ Օր-
յակի (ՅՄՕ) ծնունդ: Պատվարժան Մարտին-
ովից նա ինքն է 1990-ի մարտին, Եւրոպայում,
նա հիմնում է Ունիվերսում օրյակը: 1991-ի
սեպտեմբերին Բուխարեսում ծնունդ է առ-
նում Օսկար Զաչի եւ Լեոնարդո օրյակները:
Հորոտը Հունգարիայում օրյակը, հիմնվում է
Զրանիայի Մեծ Արեւելի (ՅՄԱ) դրոմում:
Զրանիական այս երկու Մեծ Օրյակի եւ
Մեծ Արեւելի միջեւ ոչ մի հակադրություն
է: 1991-ի նոյեմբերի 21-ին այդ երկուսի մեծ
վարդերն Եւրո-Ռոքեր Ռազաբը եւ Միշել
Բարան որոնեցին «համաձայնեցնել» Արեւել-
ում սեղակայված օրյակները: Այսօր, 1992
ո. մարտի 21-ին երկու հնազանդությունների
դրայրները իրար կմիանան Հունգարիայի
Մեծ Արեւելի ծնունդ:

«Հրածարվել սեփական ազատությունից»
հրածարվել է մարդ լինելուց». Չորջ Վալեհգ-
սնի աղտասքներն այս խոստոված Զրանի-
այի Ազգային Մեծ Օրյակի մեծ վարդեր
Անդրե Ռուն մկրեց Հունգարիայի Մեծ Օր-
յակը: 1989 թ. դեկտեմբերի 27-ին նա Լա
Ֆայետի սուսերի մի կրկնօրինակ հանձնեց
Իսվան Գալամբոսին հունգարացի մեծ
վարդերին: Դեռուս 1987 թ.-ից Ավստրիայի
ազգային Մեծ Օրյակը «արքանացում» էր
հունգարացիներին: Բազմաթիվ օրյակներ ըս-
տեղծվեցին: Այսօր Հունգարիայի Մեծ Օրյա-
կը հաւելում է 600 եղբայր: որոնց կեսը
ավստրիացիներ են:

Անցյալ նոյեմբերին Բելգիայի Մարդու ի-
րավունքները ժողովարան քաղեց: 1992-ի գար-
նանը Զրանիայի Իգական Մեծ Օրյակը
կհիմնի Արեւմտային օրյակը, որի մեջ կմր-
են Փարիզում եւ Բուխարեսում օծված
սասնիկը քայրեր: Սոցոմայները համադա-
րանականներ են, թիվերներ, արվեստագետներ,
արդյունաբերողներ:

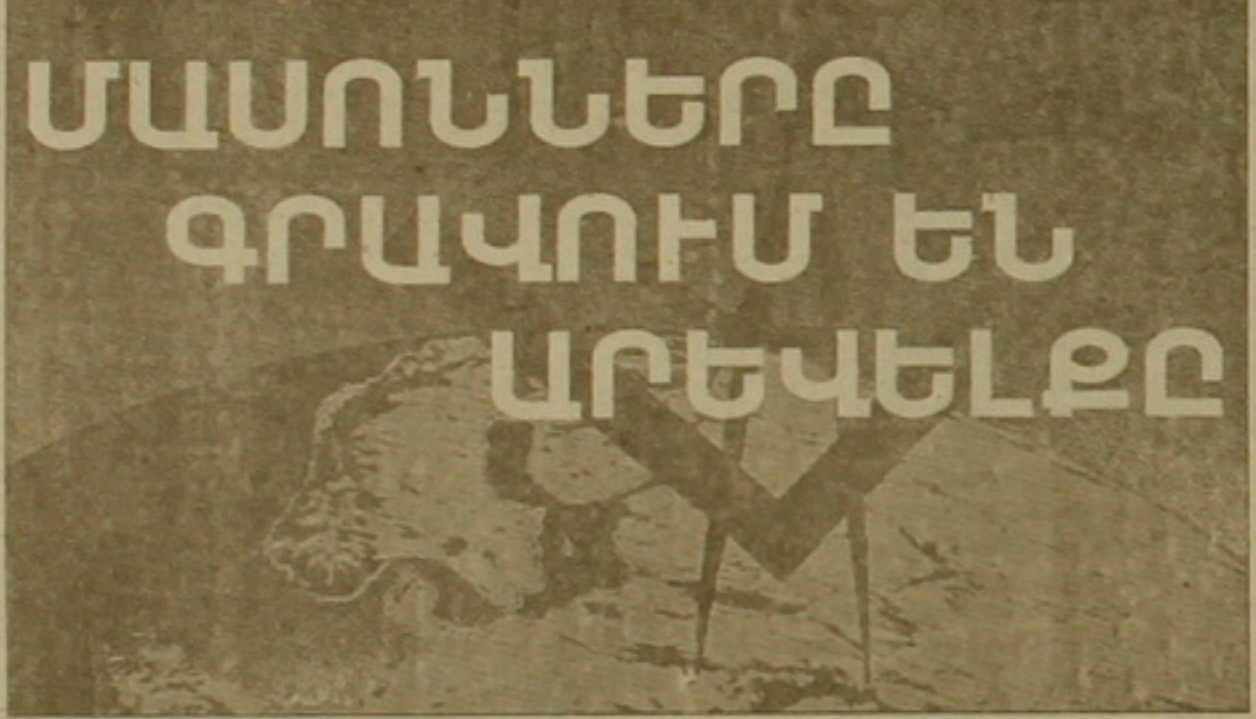
1989 թ. նոյեմբերի 17-ին «քալեւ հեղա-
փոխությունը» ազատագրում է Պրագան եւ
Չեխոսլովակիան: Քիչ հետո «Մայրա Զրան-
ա» («Երեսուցուր մակաւ») թերթը մի փա-
սարուղի է հրադարական մատոնական գա-
ղափարի վերաբերյալ, Մեծ Արեւելի հասցե-
ով հանդերձ: Արդյունքը 1200 թեկնածուներ:
Հողվածի հեղինակը 41-ամյա Զրանկուչիս
Փիրի Մատոն է. Մեծ Արեւելի անդամ:
1991 թ. ապրիլի 11-ին փիլիսոփայության
ինստիտուտում եղբայրներն օծվում են: Մատո-
նը հիմնում է Կոմունիստ օրյակը եւ դառնում
նրա դասվարժանը: Հանդիպումներ Պրագայի
նախկին քաղաքապետի, Փարիզում Չեխոսլո-
վակիայի դեմոկրատիկ հեռ. նրանց ընդունում է
արագորոնախարար Փիրի Դիմստրիերը Չե-
սին դայասում: Վարչապետ Մարիան Կալ-
ձան սեռակցություն հասկացրեց նրանց: Ուր
որ հետ խորհրդարանում մի կոմունիստ դաս-
տատվող հարցադրում արեց Դիմստրիերին.
«Ինչո՞ւն է կարելի է մատոնական դասվար-
կություն ընդունել, երբ հայտնի է, որ նրանք
մաձիական կազմակերպություն են»: Գար-
նանը դամպեւ է հայտնվում, որ վերածվում
է. թե՛ 1989-ի դեմոկրոն ինչո՞ւն են նախա-
դաստատվել: Հետեւությունը իր «77-ի Մար-
տիան ՊԱԿ-ի, ԿԷԿ-ի եւ Սոսալի կողմից
դեկլարվող մատոնական, երեսական եւ կո-
մունիստական միություն է»:

Չեխոսլովակիայի նախագահ Վազլավ
Հավելի հայրը եւ իրեղբայրը մատոններ էին
Հավարականների մոտ դա ընդունված էր.

Համաշխարհային մատոնում երթմն-երթմն
հրադարականներ են հայտնվում մատոնե-
րի մասին: Մրանց վերաբերյալ իշխում են հակադար-
ական կարծիքներ: Ոման մատոններին
համարում են հասարակական արժեքաբեւոն
եղադարձներ, Իրադական անձնախոհոր
իրադարձությունների անստանդարտի հեղինակներ:
Իր սրանց ձեռնում են զսնվում հասար-
ակական կյանքը կառավարելու, հանրային կարծիքը
այս կամ այն կողմ թեկնելու, գա-
ղափարներ, ուղղություններ, փիլիսոփայական
վարդապետություններ, նույնիսկ մոդաներ
հղանալու թեկնելը: Այս կարծիքը հաստատելու
համար թերվում են փաստարկներ եւ դաս-
մական անուններ, որոնք բեկումնային դեր են
ունեցել դաստիարակ այս կամ այն կե-
մանում: Զրանիական մեծ հեղափոխության մեջ
մասնագույց է արվում մատոնների դե-
րը: «Մատոնական քաղաքացույց օրյակների
ճնորհիվ նրան (կազմակերպիչները) նույն օ-
րը եւ նույն ժամին իրականացրին 1789 թ. «հան-
րաժակի» աղտասքությունը», գրում է
ժամանակակիցներից մեկը, Լոմբարդը Լանզը:
Ռուսական 1905 եւ 1917 թթ. հեղա-
փոխությունների մեջ նույնոյն նրանք անմասն
չեն: Բավական է հիշատակել, որ Կե-
րենսկու ժամանակավոր կառավարությունը գրեթե
զլիտվին մատոններից էր բաղկացած:
Փաստը կան, որ 1908 թ. երիտրուսական
հեղափոխությունը զգալի չափով թեկադրված
է եղել օրյակների կողմից:

Ինչեւէ, 1917 թ. հոկտեմբերից հետո, երբ
բոլշեւիկներն անցան իշխանության գլուխ,
սկսեցին անխնայ հալածել մատոններին: Ինճը
Լեոնիցը այդ մասին հրահանգներ է ար-
կածիստերին: Սա հետախուզական է, քանի որ
բոլշեւիկների գաղափարական հայրը
Մարտը, իր առաջին կոմունիստական կազմակե-
րպությունները հիմնելիս հենվել է մատո-
նության վրա: Այնուամենայնիվ, բոլշեւիկները
կարողացան Ռուսաստանում, իսկ հետագա-
յում նաեւ ողջ սոցիալիզմում ցրել բոլոր մատոն-
ական օրյակները:

Այսօր, երբ այլեւս Տաղաված է խորհրդային
դաստիարակներով, մատոնները կրկին շարժվում
են դեպի արեւելք: Մրա մասին է դաստիարակ
«L'Express» հանդեսի հունվարի 15-ի համարից
անված ըս-
տուրէ տղազրվող հոդվածը, առանց սակայն
մեկնաբանելու, թե գործունեության ինչ ո-
լորտ են ընտրելու, ինչ նպատակներ են
հետադիմելու նրանք: Նախկին խորհրդային
կայս-
րությունում նրանք առայժմ հաստատվել են
միայն Մոսկվայում, սակայն վաղը կհայտնե-
վեն նաեւ այլ քաղաքներում, այդ թվում նաեւ
Յայաստանում: Ասեն, որ հայ իրակա-
նությանը նույնոյն խորք չեն մատոնական
օրյակները: Նրան կային եւ անցյալում,
մանավանդ անցյալ դարի վերջերս, հասարակա-
կան-հաղափարական հոսանքների ակուն-
քում, եւ այսօր, ըստ եղբուկությունների,
սփյուռում: 3. 9.

մատոն էր նաեւ Չեխիայի այն ժամանակվա
նախագահ Բենեշը: Սակայն Հավելը մատոն
չէ. չնայած սովակական եկեղեցիների մոսե-
րի մոտ տարածված քրոպեկները հավաստում
են, թե «նա օծվել է Միացյալ Նահանգնե-
րում»:

Այնուամենայնիվ, մատոնությունը տարած-
վում է Իսպիայի խառը Մեծ Օրյակը ժող-
վարաններ է ստեղծել Պրագայում, Բոնոյում,
Օլոմուցում: Այս գարնանը Բելգիայի Մար-
դու իրավունքները եւ Զրանիայի Իգական
Մեծ Օրյակը առաջնեկ ժողովարաններ կը-
հիմնեն: 1991 թ. հուլիսի 1-ին մայրաքաղաքում
ծնվեց Դիլան Լիդուսի օրյակը: Տարվե-
ցին Մատոնը Բոնոյում օծում էր նոր եղբայր-
ների: Նույն ժամանակ Պրագայում Զրանի-
այի Մեծ Օրյակը «վառում էր» Հանդարձու-
ղություն օրյակի լույսերը: 1992-ի վերջում
կծնվի Չեխոսլովակիայի Մեծ Օրյակը:

1991 թ. սեպտեմբերի 5-ին Մոսկվայում
դաստատվում են համագումարը որոշում ըն-
դունեց, որով «երաժապվում է ընկերու-
թյունների ազատությունը»: Փարիզում խոր-
դային դեմոկրատիան մի խորհրդական այցե-
լեց Մեծ Արեւելի: Նրան արկեց նույն հարցը.
«Կարո՞ղ է մատոնությունը վերահաստատվել
ԽՍՀՄ-ում»: Մարդը չէ չառաց: Սակայն ա-
վելացրեց, թե «Մեմ չեն կարող նրանց
անվանագրությունը երաժապվորել»:

1991 թ. ապրիլի 28-ին, կախարչալ գաղտնի-
ության դայաներում, Հյուսիսատիայի օր-
յակն իր առաջին հարվածն է անցկացնում
մեծմոսկովյան գյուղական մի խրճիթում:
Այնուհետեւ, չլաված ձեռով, հիմնված Նովի-
կով օրյակը: Զրանիայի Մեծ Օրյակի ներ-
սում կա Պուլիկին անունով մի սլավոնական
օրյակ: 1991 թ. օգոստոսի 18-ին Պուլիկինի
դասվարժանը, սա իր ծննդավայր Օղեսան
լվել էր 1922-ին, վեց ընկերների հետ ժամա-
նում է Մոսկվա: Նրանց իրենի մեջ կային
մատոնական խորհրդանշաններ, սուսերներ,
անկունաշափեր, գոցնոցներ եւ այլն: Հաջորդ
օրն իսկ օգոստոսյան խոտվությունն է սկը-
վում: Խորհրդանշանները հազիվ կարողանում
են քաղցնել եւ ստասել: Վերջապետ, օգոստ-
ոսի 30-ին ծնվում է Նովիկով օրյակը, այնու-
հետեւ Զրանիայի Ազգային Մեծ Օրյակի
ոտուական Աստի ժողովարանի նախաձեռ-
նությամբ այս տարվա հունվարի 14-ին Հար-
մոնիան: Գործն առաջ է գնում:

Հյուսիսատիայի դասվարժանը, որ օծվել է
Գարիզան, Մեծ Արեւելում, 42-ամյա մի մը-
սավարական է: «Պատերազմի կողմից մատոնա-

կան նամակներ ու քրթեր էին մնացել...», ա-
սում է նա: Այս տարվա մարտին, նրա թեկի
սակ, չորրորդ օրյակը կհիմնվի Ազատ Ռուսի-
ան: Իսկ անտանը Ռուսիայի Մեծ Օրյակը
իրականություն կդառնա: Առայժմ այն դե-
ռուս նեղ ակունք է, հավաքվում են 28 հոգի:
Մրանք ընտրվում են խիստ թմայնությունը:
«Մեմ մեր Եւրոպայում համայնում են համա-
նիստներով, ընդգծում է դասվարժանը: Հար-
մարվողականների չենք ընդունում»: «Ժող-
վորը մատոնության վերաբերյալ տասնվում է
անգիտության եւ բունտվածության մի-
ջեւ: Յորանառում տարմ հակամատոնական
գրակառությունը վիթխարի ավերածություն-
ներ է կատարել», ճեսում է նա: Նույնը Եւրո-
նակվում է նաեւ այսօր: Մոսկովյան եւ դե-
սերբուրգյան քրթերն իրար հերք չեն արիւս:
«Բոլոր մատոնները արվանդներ են»: «Չեռ-
նոքից նրանց գործն է», «Նրանց ազդեցու-
թյան ոլորտի մեջ են Ելցինը, Գալբիլ Պոդո-
վը, Ալեքսանդր Յակովլևը», «ՊՁ-ի ախար-
կիչները կրկին վերադարձել են», «Մեր հա-
մակիրների մասը ոչ թնական է, ոչ էլ դասա-
հարի հետեւան, դրանք մատոնների ծիսական
նոքրեր են»:

«Պաճյա»-ի առաջնորդ Գմիսի Վասիլը
«Իրեաների եւ մատոնների վրա է քարոզում
բոլշեւիկական հեղափոխությունը»: Մյուս կող-
մից, Լենինի եւ նրա հեղափոխության հակա-
նակորդ ժամանակավոր կառավարությունը
99 տկոսով մատոններ էին... Վասիլը ղն-
դում է, որ այս ամենը «միջազգային հրեա-
կան դավադրություն է»: «Հակառուսական
այս արեւմտյանը դեկլարվում է Մեծ Արե-
ւելի կողմից, որի գլխավոր նստավայրը
Զրանիայում է», քաղաքանշում է նա:

Հյուսիսատիայի դասվարժանը հոգոց է
հանում. «Մեմ Եւրոպայում ունենք անե-
լու, հրահարկություններով...»: Անցյալ տարի
«Ազատություն» ռադիոկայանը երկու ժամ
տարադրեց մատոնությանը: Ի դաստիարակ,
նամակներ սացվեցին Զրանիայի Մեծ Ա-
րեւելի հասցեով Վիլնյուսից, Բալվից, Կիե-
ւից, որ Զրանիանում նշվում էին ազատու-
թյուն, հավասարություն, եղբայրություն քառ-
րը:

1981 թ. սեպտեմբեր: Կոմունիստական
գրություններ են արժան վարձարանով մեկ:
Դրանք մեղադրում են Կոմբերնիկ օրյակին
(ՅՄՕ) «սիոնիստական կառնախիզմի վերա-
դարձը սամաձակոճեցում» մեջ եւ կոչ են ար-
նում «առողջ աճերին արքանայ»: Յարու-
զելիկին ղեկավար հեղաբեւում է անում:

Անցնում է տար տարի: 1991 թ. նոյեմբերի 26-
ին Ստրասբուրգում Լեհաստանն անդամակ-
ցում է Եւրոպական խորհրդին: Զրանիական
ժողովարաններում ոմանք իրենց ճղում են:
Նրանք քաղաքապետ են 1938 թ. նոյեմբերի
22-ի դեկտեմբ, որի 6240-րդ հողվածը կա-
զադրում էր «լուծարել մատոնական կազմա-
կերպությունները» Լեհաստանում: Այս հրա-
հանգը դեռուս գործում է...

1990 թ. օգոստոս: «Մոլդաւոնուս»-ի նախ-
կին թերթ «Գազետա Վիրոլայա»-ն մի անկկաս
հայտարարություն է գեւեղում: Թեման նմա-
րում մատոնության վերաբերյալ, որը կազմա-
կերպում է Մեծ Արեւելի անդամներից մեկը
Վարձավայում, թիվերների ակունքում: Լեհե-
րը հետախուզություն են ցուցաբերում: Դեկտեմ-
բերի 1-ին ծնվում է Վերակազմալ Ազատու-
թյուն օրյակը: «Զրանիկոն եղբայրները»
ունչ են արիւս Հայտ օրյակին: Կասովիցե-
ում եւ Կրակովում երկու օրյակ ձեւավորման
ընթացի մեջ են: Այս ամսանը կծնվի Լե-
հաստանի Մեծ Օրյակը:

Զրանիայում մեծ վարդերները միամայն
խոստովանում են, թե իրենք «չեն հասկացել
կարդիմալ Գլեմոյի հակառակմիտական ժառե-
րը...»: Վերջինս մատոնության վերաբերյալ մի
դաստիարակում ունի, որը հիշեցնում է կար-
դիմալ Ռազիկոնի 1983-ին գրածին. «Այն
կարդիկները, որոնք Զրանկմատոնության մաս
են կազմում, ծանր մեղք են գործում: Եւ չեն
կարող մեծնեւալ սուրբ հաղորդությունը...»: Իսկ
1991 թ. մարտի 3-ին Վարձավայում եկե-
ղեցին դասարազ մասնցեց «սոնելու համար
Հանրապետության երկու հարյուրամյակը»: Սա
մատոնների ծիսադն առաջացրեց: 1791 թ.
Սահմանադրությունը կազմվել է երեք մարդու
կողմից՝ Իգնասի Պոսոցկի, Սցիլիոն Պիա-
սոյի եւ Սանիսլաւա Աուգուս Պոնիասովսկի
քաղալոր. երեքն էլ մատոն...

Ռումինիան ակամադասված հող է: Չա-
ռեւսկուի գլխասումից հետո չար Եւրոպայում
տարածվեցին. «Մա մեռավ զոգոնցը կա-
դաձ»: Կոնդուկասորը մատոն էր: Զրանիա-
յի Մեծ Օրյակի մեծ վարդեր Միշել Բարան
հեզնում է. «Ինչո՞ւ ոչ Չիմաստանի կայսր...»:

Սակայն 1991 թ. մայիսին Մեծ Արեւելը
զաղտնիորեն Բուխարեսում հիմնում է Հու-
մանիստ օրյակը: Առաջին հանդիպմանը
«ուր եղբայրներից երկուսը եկան միայն: Վա-
խենում էին քաղաքից...»: Մեծ Արեւելի դե-
կավարներից մեկն ասում է, թե «Ըստ ա-
րեւելյան չափանիշների, ռումինական հասար-
ակությունը ջղածգվում է, քաղաքայում: Այն
հոգեբանորեն հիվանդ է: Բուժումներն օգոս
չեն արիւս, սնեւությունը չի վերականգն-
վում...»:

Նույն մատնախոսություններն ունի Զրանի-
այի ազգային Մեծ Օրյակը, որը ռումինա-
կան հիմնով երեք օրյակ ունի. Դանուբի
Աստ, Պախ ին Դեռ եւ Ազատ Ռումինիա:
ՅՄՕ-ի մեծ վարդեր Անդրե Ռուն հրածար-
վում է որեւէ քան ձեռնարկել: «Հանգները
Եւրո են, ասում է նա: Հեւս է սալ սեղից ա-
սել՝ գնա, հալվաքալոր, դրուսակ սեղիք...»:

Անդրե Ռուն ռումինացի թեկնածուներին
ցույց է արիւս Բեռլինի ճանադարեղը: Գեր-
մանիայի Միացյալ Մեծ Օրյակը չի քաղա-
րավում եղբայրներն օծելով Դեկտեմբում,
Պոսոլանում, Արեւելյան Բեռլինում: Ամերի-
կա-կանադական օրյակի միջոցով, որը սե-
րում է ՆԱՏՕ-ից, այն խաղաղում է «ռումի-
նական հարցը...», ինչո՞ւն իր նույն ժողովա-
րանը Իսպիայի Մեծ Արեւելը: 1990 թ. Բու-
խարեսում իսպաղիները հիմնեցին Համա-
ձայնություն օրյակը: Ասում են, թե Հոնոմ
է հավաքագրվել Ռումինիայի նախկին վար-
չապետ Պեւրն Ռումանը:

Ներկա մրնոլորում Եւրոպայում մատոն են,
թե «մատոնությունը Հարավսլավիայում ոչ մի
իմաստ չունի»: Այնուամենայնիվ, Զրանիայի
Մեծ Օրյակը 1992 թ. համար նախատեսում է
մի նոր օրյակ: 1991 թ. ապրիլին Զրանիայի
Իգական Մեծ Օրյակը օծեց քայրերի: Միե-
նույն ժամանակ գերմանացիները նոր ժող-
վարաններ հաստատեցին: Ամերիկացիները
1991 թ. նոյեմբերի 24-ին քաղաքացիին Հար-
ավսլավիա: Նրանց Գերագույն խորհուրդը,
որի նստավայրը Կարդիմայի Չաղտոսն քա-
ղաքում է, ստեղծեց Հարավսլավիայի Գերա-
զույն խորհուրդը: Ամերիկացիները նույն
կերպ վարվեցին Պրագայում, որ նրանք ձի-
նամադարում են մի հիվանդանոց: Նրանք
արիւս սակ ունեն նաեւ Ռումինիան, սակայն
Զրանիացիները եւ անգլիացիները նրանց
հանդիմանում են:

Մատոնությունն Արեւելյան «դեռուս նորա-
ծին է, ասում է Զրանիայի Մեծ օրյակի
ղլխամաղեղը: Տարր-Ման արիւս է դեւս, որ-
դեւսի այդ մամուլը արիւս»: Առաջնեկներին
օգնելու համար Զրանիական քոլոր օրյակ-
ները միլիոնավոր Զրանկոն են ներդրել:
«Խորհրդային մեծ եղբոր երեկուս արքանայ
երկրները դեւս է հասկանում, որ զարդաքա-
րությունն այնուս իր դարն արդարեւ արդարան
է, նրանք դիտի գործածություն միջ չեն նոր
քառ. անկախություն...»:

